

part. (ib., 22, 32, 33).

Com que fóra inútil donar cites medievals de l'ús d'un mot que pertot es presenta en massa, valdrà més adduir-ne algunes formes conjugades que s'aparten de l'ús posterior. L'infinitiu fou *veèr* d'una manera general fins al S. XIV, d'acord amb l'accentuació llatina *VIDĒRE*. En el S. XV ja predomina la forma moderna *veure* (analogica a manera de la substitució de *seer* per *seure*, *leer* per *lleure*, *caer* per *caure*: «pensau lo mesquí --- de Tirant que --- stava --- tan content de haver atesa tan alta --- sposada --- e après *veure* de sos ulls son dol, son plant e sa dolor! --- e volgué pujar alt en la finestra per *veure* si *veuria* més, e a quina fi vendrien aquels afers: e *veent* que no tenia scala --- pres lo banc --- e ell pujà alt e *véu* com lo negre se'n portava per la mà a la Princesa en una cambra ---», JoMartorell (§ 268, Ag. III, 224.11, també en el § 193). En lèxics des del *Torc.* d'Aversó,¹ c. 1390; «*veure* --- speculari, videre, intueri, aspicere», i «*veure* pus agudament: acutius videre», JnEsteve (*LiEleg.*, t-2-v.^o); així ja sempre (Busa-N. etc.).

Abans *veèr* és general, sense més excepció que rastres que hi ha encara, en alguns textos arcaics, de la -D- intervocàlica llat. en la grafia *veser* (= *veđer*): «per *veser* si la regina podia revocar de la sua error Na Micdònia, en la qual era cahuta ---», *VidesR.*, 15v2 (si bé en el mateix text també sense: «co --- ls seus freres lo volguessen *veer*», 255r1, totes dues formes passim allí, sobretot aquella). Sembla notar-se que la variant amb ð resta un poc més en l'ofici substantivat, cosa no sorprenent donat el major èmfasi que ja és d'esperar en tal ús: car amb aquest valor el trobem encara en la prosa de BMetge, en la qual ja no hi ha casos de conservació de la ð: «los senys corporals --- són 5, so és assaber: oyr, parlar, sentir, *veser*, tochar ---» (cita del *DAG.*, cf. infra en Llull); «Nostre Sr. reté lo ulls e'l *veser* a Sent Matheu», «aque'l home perdec lo *veser*: per què, él pregà Sent Augustí que li rendés lo *veser*, e --- St. Augustí --- li torcà los ulls ab les màs: per què mantinent lo guarit, que *vesec* clarament», *VidesR.*, 40 5v2, 187v2.

Altament *veer* és general en els Ss. XIII-XIV. «Per qual natura s'esdevé que los hòmens de aquest món han tan gran plaser en *veher* les coses corporals»; «aquells qui són en pecat han major plaser en *veher* les coses corporals», Llull (*Merav.*, Ag. I, 310, 313); «hom ha cinc senys, los quals són *veer*, oir, adorar, gustar, sentir», id. (id., *NCl.* III, 16). «No havia pogut *veer* lo rey En Jacme de Mallorca», Desclot (§ 134); «ab açò Nòs entram en la ciutat e cavalgam per ella, e en aquesta manera passà l'avalot; per què, podets *veyer* en quin ayre e en quin partit vivim» a. 1348 (Coroleu, *Docs. Hist. Cat.* 1888, p. 10).

Encara vers la fi del S. XIV: «ordonam que quant que alguns de nostres confreres se covendrà ésser marital, que aquells que seran sans vagen *veer* e visitar» c. 1375 (*CoDoACA* XI, 239); que «ls cònsols y puxen entrar --- per *veer* e regonèxer los draps que s'i faran» 1387 (*CoDoACA* VIII, 285). Finalment fins en Ausiàs, si bé és veritat que aquí entra en joc l'arcaisme del

llenguatge líric, i la llicència poètica: «Yo só gelós de vostre' escàs voler, / que, yo morint, no meta mi 'n oblit / --- / après ma mort d'amar perdaou poder, / e sia tost² en ira convertit; / e, yo forçat d'aquest món ser exit, / tot lo meu mal serà vós no *veher*» XLVI, 5b. Però *veure* havia quedat ja com la forma definitiva en literatura, tant a Val. com pertot: «Bella, de vós són amorós / --- / lo jorn sanser tostemp sospir, / podeu ben creure!, / y ahon vos he vist sovint me gir, / si us podré *veure*...», Timoneda (*BRAE* v, 508).

Perfet. El vocalisme antic fou *viu* 1.ª pers., *vist* (o *veïst*, dissim. de *vīst*) 2.ª, *viu* 3.ª, *vim* 4.ª pers., *vis* 5.ª, *viren* o *viuren* 6.^a En el vol. I de les *VidesR.* (p. 63) es trobarà abundor de cites de quasi totes aquestes formes, amb la reserva que per dialectalisme ross. hi ha *vi* (com en oc. ant.) al costat de *viu* en la 1.ª i 3.ª pers. (2 casos d'aquest per 4 de *vi*); també hi ha algun cas de la forma feble *vesé* o *ves(s)ec*: l'original autògraf del S. XIII, perdut, probablement usava la variant arcaica *við* amb la -ð encara no perduda o evolucionada: car *vesec*, encara que freqüent en el ms. P degué resultar generalment (o sempre) d'una interpolació del copista d'aquest ms., que atrapem *in flagranti* en el f° 138v2 (nota 56a), on l'escriba ha canviat absurdament el mot *vida* (VITA) en *vesec* (contrasentit), perquè l'autògraf el duia amb elisió davant la conjunció copulativa *vid' e*. «--- lo Rey --- sí-s *viu*», Reixac (*Q.*, 193.9, cita infra); *viuren*, Pf6: «lo senyor de Marochs e'l rey de Granada *viuren* que tota la terra era --- en discòrdia, e no volgren la amiat --- e garregaren ab lo rey e ab tota la terra de Castela», Desclot (§ 5, *NCl.* II, 41.13).

La *i* fou reemplaçada més tard per *e*, segons el model de *fiu/féu/feren*, *fui/foforen*, *mis/mès/meiren* (o *meteren*) etc., en els quals la *i* de la 1.ª pers. era només creada per la metafonia de la -i final de la 1.ª persona; mentre que en *vīdi*, *vīdit* etc. hi havia i tònica llatina (per apofonia en l'arrel indoeuropea). Però encara es troba *viu* etc., en totes les formes, fins molt entrat el S. XV: «ella *viu* en sompni dues raboses qui --- volien matar una dona», *Curial* (*NCl.* I, 128).

I les formes homòlogues en el Subjuntiu: *virats* plusquamperfet 5 en el *Curial*: «Curial fér l'altre ab la major força que pot, e doblant los colps, *virats* cantells d'escuts caure per cada part» (ed. Rubió II, 18); de nou, I, 23 «*virats* gast de infinits confits»; però ja *veérets* en les *LlegRimSev.*: «Titus entrà en la ciutat / e fo molt bé acompanyat / e *veérets* dins grans pietats», v. 268. *Vis* Subj. impf. 1 i 3, *VidesR.*, 158r2, 230v2; i així encara en tot el segle següent, però no en el XV, car el ms. bàsic de les *Dones* d'Eiximenis (c. 1400, copiat el 1427) porta encara *vissen* (6.ª persona), però l'ed. incunable el reemplaça per *vaessen* (fi del cap. 43 etc.). I després, contret en *vera*, *veres*, *vérets*, plusqpf. (avui impf. Subj. valencià): «sperant, adés ça, adés llà, si *vera* venir alguna persona», *Decam.* IX, § 7, 537.19.³

Fora de la 1.ª pers. del perfet, ja en els clàssics del S. XV s'han imposat les formes amb *é*, de manera que, p. ex., en el *Tirant*, la conjugació és *viu/veïst/véu*